

PRAKTIJKCENTRA
plant

SAMEN NAAR EEN RENDABELE KLIMAATROBUUSTE LAND- & TUINBOUW

TEELTFICHE DEDER

Deder is relatief eenvoudig te telen. De teelt stelt weinig eisen op vlak van bodem en is droogteresistent. De teelt is een oud cultuurgewas in Europa, maar is in de vergetelheid geraakt. Van de oliehoudende zaden werd vroeger lampenolie gemaakt maar de huidige toepassingen zijn veel diverser. Hoewel de teelt en het gebruik van deder in ons land nog niet opnieuw ingeburgerd zijn, blijkt uit onze buurlanden (Duitsland, Frankrijk, ...) dat de teelt van deder potentieel heeft.

Het gewas kent een zomer- en wintervariant. In Noordwest-Europa wordt hoofdzakelijk de zomervariant geteeld.

Deder kan ook toegepast worden in mengteelt, in combinatie met granen en leguminosen (bv. linzen) om redenen van risicospreiding of als steungewas. Een belangrijke troef van dit gewas is de droogtetolerantie tijdens het groeiseizoen waardoor het ook langere droge periodes gemakkelijk overleeft.

De gele kleine bloemen lokken bijen en andere insecten. Ze bevorderen niet alleen de biodiversiteit, maar leveren ook een positieve bijdrage aan het landschap.

NEDERLANDSE NAAM

Deder (Huttentut, vlasdotter, vals vlas)

LATIJNSE NAAM

Camelina sativa

PLANTENFAMILIE

Brassicaceae (kruisbloemigen)

TEELTDUUR

80 – 120 dagen

Door het korte groeiseizoen kan het gewas mogelijk als voor- of nateelt ingezet worden.

RASSEN

Alma, Ligena, Calena, Zuzane, CCE32, ...

In de proeven die uitgevoerd werden door Praktijkpunt Landbouw en Inagro werden tot nu toe weinig verschillen terug gevonden tussen de rassen. Ras Alma lijkt een iets langere groeiperiode te hebben en dus ook later af te rijpen. Dit kan nadelig zijn bij een late zaai.

HOOGTE

30 – 100 cm

BLOEI

Gele bloemen

Mei – juli

ZAAD

Kleine oranje/bruine zaden

DKG: 0,8 – 1,6 g

1. ZAAI

Dederzaad kan met een standaard graanzaaimachine gezaaid worden (instelling voor fijnzadig zaad). Deder vereist een fijn zaai-bed. Bij kieming is een goede vochtbalans en zaai-bedbereiding cruciaal voor een geslaagde opkomst. Eventueel aandrukken met rol na zaai.

RIJAFSTAND

De rijafstand is afhankelijk van de beschikbare machines voor onkruidbeheersing en varieert tussen de 12,5 en 30 cm.

ZAAIDIEPTE

Belangrijk om ondiep te zaaien op ongeveer 0,5 – 1,5 cm.

ZAAIDICHTHEID

5 – 7 kg/ha (400 tot 600 zaden per m²)

ZAAIDATUM

Half maart – half april. Vroeg zaaien is belangrijk voor een goede ontwikkeling van de planten. De jonge planten verdragen goed late vorst (-5°C).

2. BODEM EN BEMESTING

Er worden geen specifieke eisen gesteld aan de grondsoort en kan ook groeien op marginale gronden. Verdichting en langdurig vochtige bodems zijn best te vermijden. Deder staat bekend als een gewas met lage bemestingsbehoefte maar voor een goede opbrengst is een gepaste bemesting vereist.

BEMESTING

- 80 – 120 kg N/ha
- 100 – 150 kg K₂O/ha
- 60 – 80 P₂O₅/ha

Omwille van de korte groeiperiode toedienen als één toepassing bij de zaai. Opletten met te hoge stikstofgiften want dit kan nadelig zijn voor het oliegehalte.

In een verkennende proef op Praktijkpunt Landbouw nam de zaadopbrengst lichtjes toe bij toenemende bemesting (0 – 138 eenheden N gift)

3. ONKRUIDBEHEERSING

CHEMISCH

Deder is een nieuwe teelt en dus zijn er nog niet veel gewasbeschermingsmiddelen toegelaten in België. Aangezien de beperkte mogelijkheden van herbiciden-gebruik is onkruidbeheersing in de voortelt belangrijk.

- Devrinol (vooropkomst)
!Opletten voor gewasschade bij hevige neerslag!
- Fusilade max (naopkomst)

MECHANISCH

Afhankelijk van het teeltseizoen en weersomstandigheden

- 5-tal wiedegebeurten, elke 4 – 7 dagen tot het sluiten van het gewas.
- Schoffelen tussen de rijen
- Eventueel combinatie chemisch vooropkomst, mechanisch naopkomst

Deder is gevoelig aan wiedegeen dus best corrigeren in de zaaidichtheid voor plantuitval. De rozetvorm van de dederplant is een voordeel naar onkruidbeheersing toe.

Twee jaar op rij bekwamen we goede resultaten met het herbicide Devrinol in de proeven op Praktijkpunt Landbouw en Inagro. Ook mechanische onkruidbeheersing met de wiedege en schoffel was succesvol naar onkruiden toe. We verloren wel 1/3de van de planten door wiedegeen en zagen een kleine groeiachterstand in de proef op Praktijkpunt in 2023.

In tegenstelling tot 2022 bleek het in 2023 op alle percelen een uitdaging om de teelt onkruidvrij te houden tot aan de oogst. Onkruiden kregen terug kansen door de regen en toenemende lichtinval in het afrijpende gewas.

4. ZIEKTEN EN PLAGEN

Schade door ziekten en plagen is voorlopig beperkt. Zoals in koolzaad, kunnen verschillende insecten schade veroorzaken in de teelt van deder zoals de koolzaadglanskever, aardvlo, snuitkever en knollenbladwesp. De koolzaadglanskever en aardvlo komen het meeste voor. Er zijn weinig problemen met schimmels. Onder andere echte en valse meeldauw komen voor.

Minimaal een teeltrotatie van 4 jaar. Deder na deder of andere kruisbloemigen (koolzaad of mosterd) is te vermijden.

5. OOGST EN TOEPASSINGEN

Deder rijpt meestal gelijkmatig af en houdt zijn peulen relatief lang gesloten. Dit is ook een voordeel als deder geteeld wordt in mengteelt. Dederzaad kan geogst worden met een klassieke maaidorser. Instellingen voor fijn zaad (cf. koolzaad): zeven zeer fijn, windsnelheid en trommelsnelheid minimaal.

Deder wordt gewoonlijk geogst bij een vochtgehalte van maximaal 9%. In droge en warme zomers is drogen niet nodig op voorwaarde dat de oogst weinig/ geen onkruidzaden bevat. Voor lange bewaring moeten de zaden gedroogd worden tot een vochtgehalte van 7%. Een goede onkruidbeheersing maakt ook schonen overbodig voor non-food toepassingen. Voor voedingstoepassingen is een hogere zuiverheid vereist en schonen noodzakelijk.

TOEPASSINGEN ZAADOLIE

- 40% ruwe olie
- Zaadolie rijk aan vitamine E en onverzadigde vetzuren (>60 – 70%), waarvan ongeveer 33% omega-3 vetzuren. Hoog gehalte aan linol- en linoleenzuur en andere essentiële vetzuren.
- Zaadolie heldergeel van kleur
- Hoogwaardige culinaire olie
- Voedingssupplement
- Huidverzorgingsolie
- Industriële smeermiddelen, lakken, verven, ...
- Biobrandstof

TOEPASSINGEN PERSKOEK

- 23 – 30% eiwit
- veevoeding en potentieel voor humane voeding

OOGSTDATUM

eind juli – begin augustus

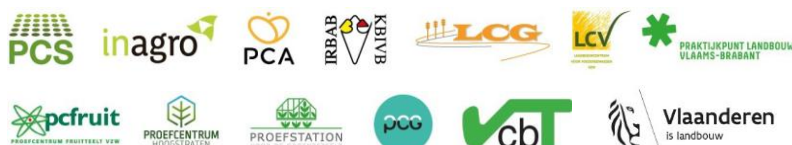
OPBRENGST

- Zaadopbrengst van 1.500 – 3.000 kg per ha bij een geslaagde teelt
- Stro-opbrengst van 2 ton droge stof

Tijdens het warme en droge teeltseizoen van 2022 behaalden we op het Praktijkpunt het dubbele van de opbrengst in de nattere jaren 2021 en 2023 (2 – 2,5 ton per ha versus 1 – 1,7 ton per ha).

Op Praktijkpunt bleek uit de proeven met een mengteelt van deder en zomergerst dat de zaadopbrengst van deder zeer beperkt bleef door concurrentie met de gerst: 0,2 – 0,4 ton per ha (ZD deder 100%, ZD gerst 50%).

Deze publicatie kadert in het project 'Slimme combinatie van teeltkeuze en technologie voor een rendabele klimaatrobuuste land- en tuinbouw' is een herwerking van de teeltfiche die opgesteld werd binnen het Interreg project Growing a green Future (2017-2019).

Contact

Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant
Evi Matthysen

Blauwe stap 25
3020 Herent
+32 (0)16 21 37 57
evi.matthysen@vlaamsbrabant.be
www.praktijkpuntlandbouw.be